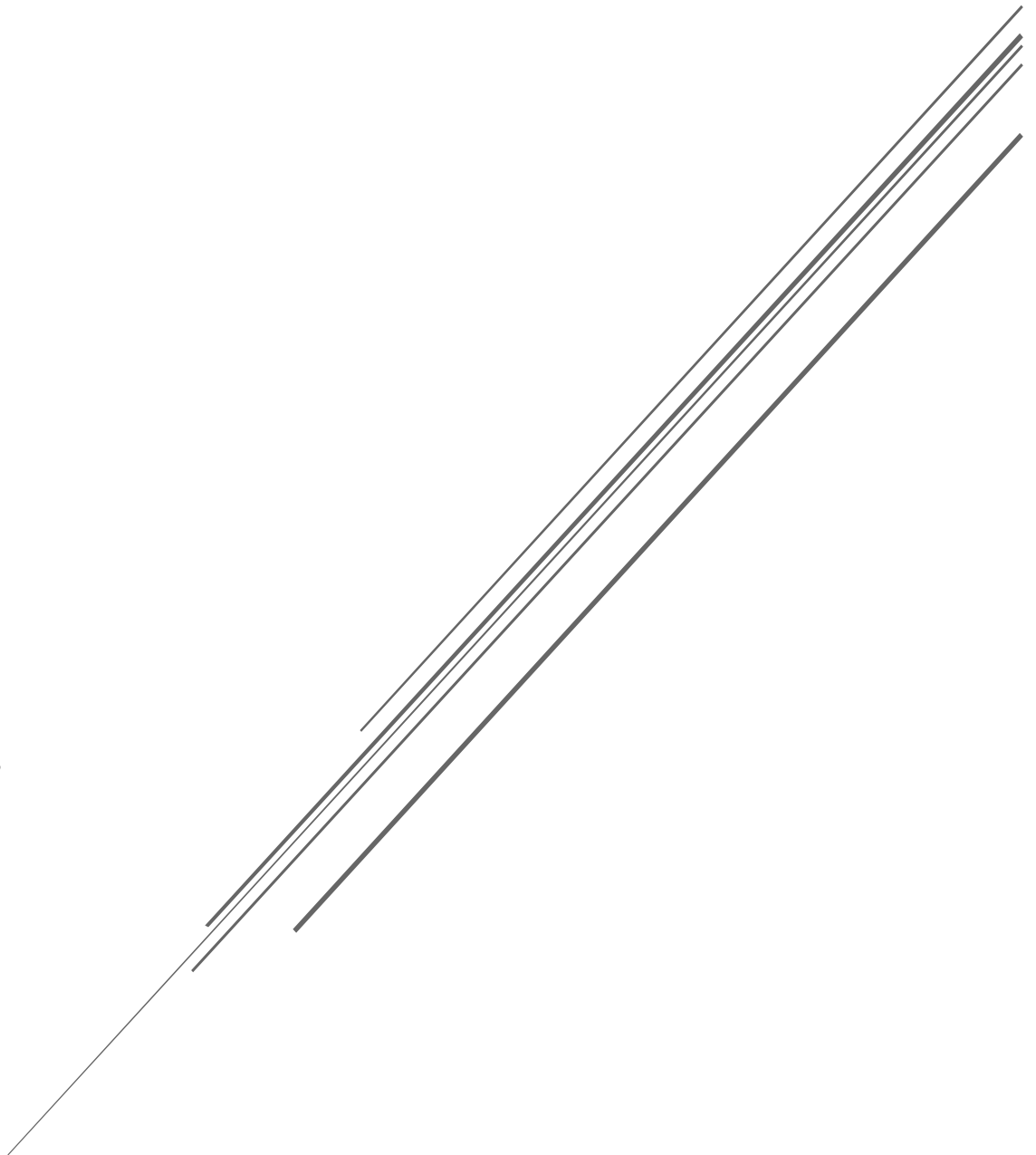

ESG-BELEID

Pensioenfonds Openbare Bibliotheken

Versie 1.2
12-12-2023

Inhoud

1	Inleiding	2
2	Visie en overtuigingen maatschappelijk verantwoord beleggen	3
2.1	ESG-visie.....	3
2.2	ESG-overtuigingen POB.....	3
2.3	ESG-ambitie POB.....	3
3	Internationale beleidskaders	4
3.1	Global Compact.....	4
3.2	OESO-richtlijnen.....	4
3.3	Sanctiewet	4
3.4	Klimaatakkoord van Parijs.....	5
4	Focus op specifieke maatschappelijke thema's	6
4.1	Do-no-harm: focus op thema's van OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen	6
4.2	Hoog risico thema's en sectoren	6
4.3	Do good en maatschappelijke impact: een positieve bijdrage aan solidariteit en klimaatverandering	7
5	Beleidsdoelstellingen	8
6	ESG-instrumenten	9
6.1	Uitsluitingsbeleid: wij beleggen niet in activiteiten die we maatschappelijk onwenselijk vinden	9
6.2	Betrokkenheidsbeleid: wij sporen ondernemingen aan tot duurzame activiteiten via engagement- en stembeleid	10
6.3	ESG-integratie: wij beoordelen onderneming op duurzaamheidskenmerken, waaronder CO ₂ -uitstoot	12
6.4	Impactinvesteringen: wij beleggen in kansen die de energietransitie biedt	12
7	Transparantie en verantwoording	13
7.1	ESG Jaarverslag	13
7.2	Onze contracten met vermogensbeheerders	13
8	Monitoring en evaluatie van beleid	14
8.1	Monitoring	14
8.2	Evaluatie	14
Bijlage 1	.....	15
Bijlage 2	..... Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	

1 Inleiding

Pensioenfonds Openbare Bibliotheken (POB) hanteert een maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) beleid. Daarbij houdt POB bewust rekening met ESG-factoren (milieu, sociale en governance aspecten) bij de invulling en uitvoering van haar beleggingsbeleid. Daarom noemen wij het MVB-beleid ook wel ESG-beleid. Het beleid is een belangrijk onderdeel van de beleggingsovertuigingen van het pensioenfonds. POB heeft de overtuiging dat ESG positief bijdraagt aan het risicorendementsprofiel van de beleggingen van het pensioenfonds en aan de maatschappij. Hierbij opereert het pensioenfonds gezien de omvang vanzelfsprekend binnen de invloed, middelen en instrumenten die het heeft. Vanzelfsprekend houdt het pensioenfonds in het beleid rekening met de eisen die de wet stelt aan ESG, zo beleggen wij niet in producenten van clustermunition of in landen waartegen een wapenembargo loopt. Daarnaast heeft het pensioenfonds een eigen visie op ESG geformuleerd en hanteert het uitgangspunten voor verdere invulling van het beleid die belangrijk worden gevonden door de deelnemers. Er wordt o.a. gestemd op aandeelhoudersvergaderingen, worden uitsluitingscriteria toegepast en deelgenomen aan collectieve rechtszaken (class actions).

Het ESG-beleid wordt door het bestuur van het pensioenfonds periodiek gemonitord en geëvalueerd. In dit beleidsdocument is het ESG-beleid van POB geactualiseerd, uitgewerkt en op onderdelen geconcretiseerd. Bijvoorbeeld is uiteengezet welke kaders het pensioenfonds gebruikt voor verantwoord ondernemingsgedrag en de instrumenten die wij als pensioenfonds inzetten om tot een beleggingsbeleid te komen dat past binnen de geldende maatschappelijke normen.

2 Visie en overtuigingen maatschappelijk verantwoord beleggen

2.1 ESG-visie

Het bestuur heeft de visie en overtuigingen ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen vastgesteld. Hierbij is rekening gehouden met een aantal specifieke maatschappelijke thema's die volgen uit het profiel van de deelnemers van het pensioenfonds, zoals door extern onderzoek is vastgesteld. Vanuit dit perspectief zijn specifieke thema's dan ook belangrijk en relevant. Daarnaast heeft het bestuur extra oog voor een aantal sectoren thema's omdat uit due diligence onderzoek blijkt dat specifieke sectoren op specifieke maatschappelijke thema's duurzaamheidsrisico's worden gelopen die mogelijk negatieve hoge-impact hebben op samenleving en milieu. Daarom geldt het beleid nadrukkelijk voor de lange termijn, en staat waardecreatie op de lange termijn centraal binnen het ESG-beleid van POB. Dit betekent dat wij bij het nemen van beleggingsbeslissingen, en het voeren van ons beleggingsbeleid niet sturen op het korte termijn perspectief van de belegging of de onderneming waarin we beleggen, maar dat we de (maatschappelijke) effecten op de lange termijn beoordelen. Het ESG-beleid is vastgesteld voor een periode van vijf jaar. Concreet betekent dit dat wij soms spreken van ambities, waarbij we nog niet op dit moment alle ambities hebben gerealiseerd. Waar dit het geval is lichten wij dit expliciet toe.

2.2 ESG-overtuigingen POB

Het pensioenfonds heeft onderstaande overtuigingen ten aanzien van het ESG-beleid en past deze zoveel mogelijk toe bij de vormgeving en implementatie van het beleid:

- Bedrijven met aandacht voor goed ondernemingsbestuur (governance) leveren uiteindelijk betere financiële prestaties.
- Het toepassen van ESG-integratie (meenemen van duurzaamheidsaspecten) binnen de beleggingsportefeuilles heeft op de lange termijn een neutraal tot positief effect op het risico-rendementsprofiel van de portefeuille.
- Wij zijn als pensioenfonds in de positie om ons belegd vermogen in te zetten om lange termijn thema's na te streven die worden gedragen door, en volgen uit prioritering van onze deelnemers. Dit zijn:
  - Solidariteit, waaronder *kansen voor iedereen, leven lang leren en weerbaarheid*
  - Beperking van klimaatveranderingseffecten
- Bij het herijken van ons ESG-beleid speelt het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid een belangrijke rol, maar wij zullen te allen tijde het kostenaspect ervan in ogenschouw nemen. Dit doen wij onder andere door te bepalen of de reikwijdte van de ESG-beslissing de omvang van de te maken kosten rechtvaardigt.

2.3 ESG-ambitie POB

Onze ambitie rond verantwoord beleggen bestaat uit twee elementen. Enerzijds willen wij onze beleggingsportefeuille zoveel mogelijk vrijwaren van activiteiten die, of gedrag dat wij vanuit onze normen en waarden, en dus vanuit maatschappelijk perspectief, onwenselijk achten. Hiermee borgen wij het principe van **do-no-harm**. Hiertoe screenen wij onze beleggingsportefeuille periodiek en kunnen wij overgaan tot het uitsluiten van ondernemingen of landen die de meest grove schendingen van internationaal geaccepteerde normen begaan. We hanteren een uitsluitingslijst die op kwartaalbasis wordt geactualiseerd.

Anderzijds willen wij positieve impact realiseren: **do good**, bijvoorbeeld door onze invloed als aandeelhouder via ons betrokkenheidsbeleid (engagement en stemmen) in te zetten op thema's die voor ons relevant zijn. Ook onderzoeken wij de mogelijkheden om via de beleggingen positief (impact beleggen) bij te dragen aan de financiering van maatschappelijk relevante activiteiten.

3 Internationale beleidskaders

Om het do-no-harm principe ten uitvoer te kunnen brengen screent het pensioenfonds het beleggingsuniversum eens per kwartaal op onwenselijk ondernemingsgedrag en op onwenselijke producten. Dit resulteert in een voor POB specifieke uitsluitingenlijst.

Voor ondernemingsgedrag (governance) vormen de principes van het UN Global Compact en de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen (OESO-richtlijnen) en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) het toetsingsraamwerk.

3.1 Global Compact

Global Compact is een niet-bindend pact van de Verenigde Naties om bedrijven wereldwijd aan te moedigen een duurzaam en sociaal verantwoord beleid te voeren en verslag uit te brengen over de uitvoering ervan. Het Global Compact heeft betrekking op vier hoofdthema's:

1. *Mensenrechten*
2. *Arbeidsnormen*
3. *Milieu*
4. *Anti-corruptie*

Global Compact bestaat uit tien breed geaccepteerde principes (bijlage 1). Deze principes vinden hun oorsprong in internationale verdragen zoals de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, principes van de International Labour Organisation (ILO), de Rio verklaring inzake milieu en ontwikkeling en de VN-conventie tegen corruptie. Het Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun eigen invloedssfeer kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen.

3.2 OESO-richtlijnen

De OESO-richtlijnen onderscheiden naast de vier genoemde thema's van Global Compact ook nog de volgende thema's:

5. *Consumentenbelangen*
6. *Wetenschap en technologie*
7. *Mededinging*
8. *Belastingen*

In de UNGPs is uitgewerkt welke principes multinationale ondernemingen in acht dienen te nemen om mensenrechten in de bedrijfsvoering te borgen. Deze beide raamwerken en genoemde thema's vormen dan ook een belangrijk uitgangspunt voor dit beleid. Het pensioenfonds onderschrijft deze en gebruikt het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers als leidraad. We verwachten van de door ons aangestelde managers en van de ondernemingen waarin wij beleggen dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken.

3.3 Sanctiewet

Het toetsingsraamwerk voor het gedrag van staten wordt gevormd door de Nederlandse sanctiewet (1977) die specifieke verplichtingen geeft aan pensioenfondsen waar het gaat om het naleven van sanctiemaatregelen. Sanctiemaatregelen worden ingezet als reactie op schendingen van het internationale recht of van mensenrechten door regimes die rechtstatelijke en democratische beginselen niet eerbiedigen. De door ons aangestelde vermogensbeheerders dienen te waarborgen dat zij niet beleggen in staatsobligaties uitgegeven door landen waartegen een wapenembargo is uitgevaardigd, niet beleggen in gesanctioneerde (staats)ondernemingen en geen gebruik maken van gesanctioneerde individuen.

3.4 Klimaatakkoord van Parijs

Internationale klimaatafspraken zijn vastgelegd in het Klimaatakkoord van Parijs (2015). Hierin zijn internationale CO₂-reductiedoelen afgesproken ten aanzien van klimaatrisico's. Daarnaast zijn met landen afspraken gemaakt over financieringsbehoeften voor maatregelen die onze samenleving beschermen tegen de effecten van klimaatverandering. Ten slotte zijn afspraken gemaakt ten aanzien van transparantie, bijvoorbeeld de omvang van CO₂-uitstoot van ondernemingen. POB ziet in de internationale doelstellingen van akkoord, zoals de CO₂-reductiedoelen voor 2030 en 2050, een leidraad om ondernemingen, maar ook delen van de eigen beleggingsportefeuille aan te toetsen. Daarom gebruikt POB deze doelen in het ESG-beleid en past ze daar waar mogelijk toe in de portefeuille.

4 Focus op specifieke maatschappelijke thema's

Binnen het ESG-beleid stellen wij een aantal maatschappelijke thema's centraal. Een deel van de thema's zetten wij in om onze do-no-harm principes te verankeren (uitsluiting van bedrijven en landen). Hiermee borgt het pensioenfonds beheersing van ESG-risico's. Een ander deel van de thema's zetten wij in om invulling te geven aan onze do good doelstellingen. Hiermee streeft het pensioenfonds na om binnen de invloedssfeer en de middelen die het heeft een positieve maatschappelijke bijdrage te leveren.

4.1 Do-no-harm: focus op thema's van OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen

De thema's van het Global Compact vormen al geruime tijd de ruggengraat van ons ESG-beleid. Daarnaast spelen de OESO-richtlijnen en bijbehorende thema's een belangrijke rol. Deze thema's vormen dan ook het normenkader voor ondernemingsgedrag. Hiermee geven wij invulling aan onze principes van do-no-harm. Onderstaand het overzicht van de thema's waarop wij ons ESG-beleid richten, om eventuele negatieve impact, veroorzaakt door ondernemingen in onze beleggingsportefeuille, inzichtelijk te maken.

Maatschappelijk Thema Do-no-harm	Maakt onderdeel uit van:		
	OESO-richtlijnen voor Multi- nationale Ondernemingen	UN Guiding Principles on Business & Human Rights	UN Global Compact
Mensenrechten	√	√	√
Arbeidsnormen	√		√
Milieunormen	√		√
Anti-Corruptie	√		√
Consumentenbelangen	√		
Wetenschap en technologie	√		
Mededinging	√		
Belastingen	√		

Overzicht 1: ESG-thema's in relatie tot internationale normenkaders ter borging van het do-no-harm principe

4.2 Hoog risico thema's en sectoren

POB belegt breed gespreid in aandelen en obligaties van ondernemingen en landen om de beleggingsrisico's te beperken. Hier kunnen sectoren bij zitten die meer blootstelling hebben naar ESG-risico's dan andere, vaak omdat er sector-specifieke uitdagingen op het vlak van duurzaamheid zijn. Om deze risico's voor (lokale) samenlevingen en milieu goed in beeld te hebben, voert POB periodiek onderzoek uit naar deze risico's. Op basis van dit onderzoek (toelichting in 6.1) heeft POB een tweetal sectoren en een aantal maatschappelijke thema's geïdentificeerd waar het fonds binnen het ESG-beleid nadrukkelijk aandacht voor heeft.

Financiële Instellingen

Financiële instelling, waartoe banken, verzekeraars, zakenbanken, bewaarbanken, kredietmaatschappijen en tussenpersonen behoren, zijn relatief veel blootgesteld aan maatschappelijke controverses zoals witwaspraktijken en marktmanipulatie. Binnen deze sector heeft POB dan ook verhoogde aandacht voor de thema's mededinging en consumentenbelangen. Via screening op deze kwesties kan POB het stem- engagement en uitsluitingsbeleid inzetten om deze problematiek te adresseren.

Basismaterialen

Chemie, bouwmaterialen en alle vormen van mijnbouw zijn activiteiten die altijd enige vorm van negatieve impact hebben op (lokale) samenlevingen of milieu. Deze sectoren zijn relatief veel blootgesteld aan maatschappelijke controverses zoals milieuvervuiling, corruptie en mensenrechtenschendingen. Binnen deze sector heeft POB dan ook verhoogde aandacht voor deze thema's. Via screening op deze kwesties kan POB het stem- engagement en uitsluitingsbeleid inzetten om deze problematiek te adresseren.

4.3 Do good en maatschappelijke impact: een positieve bijdrage aan solidariteit en klimaatverandering

Daarnaast willen wij extra nadruk leggen op een tweetal thema's die door het bestuur zijn geprioriteerd, omdat ze voortvloeien uit het profiel van de deelnemers van Stichting Pensioenfonds Openbare Bibliotheken. Dit betreft solidariteit en klimaatverandering. Op deze thema's willen wij ondernemingen op een positieve wijze stimuleren stappen te maken gerelateerd aan deze onderwerpen. Dit doen wij enerzijds door de inzet van ons betrokkenheidsbeleid, anderzijds door daar waar mogelijk en passend bij onze beleggingsbeginselen, in de beleggingsportefeuille de beide thema's te verankeren. In onderstaand overzicht is een verdere uitwerking van deze thema's gegeven. Hierin wordt aangegeven op welke specifieke aandachtsgebieden het pensioenfonds en de ondernemingen waarin wij beleggen invulling kunnen geven aan de thema's solidariteit en klimaatverandering.

Solidariteit	Klimaatverandering
Kansen voor iedereen (diversiteit van ondernemingsbestuur, scholing, toegang tot basisbehoeften, leefbaar loon)	Beperking van CO ₂ -emissies
Leven lang leren (scholingsmogelijkheden werknemers, Research & Development)	Investeren in de energietransitie
Weerbaarheid (recht van vereniging, recht op collectieve onderhandeling)	

Overzicht 2: Uitwerking van do good thema's: solidariteit en klimaatverandering in subthema's

5 Beleidsdoelstellingen

Wij streven de volgende doelstellingen na met de uitvoering van ons ESG-beleid.

- ESG-risicobeheersing door inzet van do-no-harm principes van het pensioenfonds:
  - Uitsluiting van onwenselijke activiteiten en gedrag van bedrijven en overheden in de beleggingsportefeuille;
  - Meten van ESG-kenmerken van onze beleggingsportefeuille zoals ESG-score, CO₂-uitstoot of controverses;
  - Aangaan van dialoog over bovenstaande met aangestelde vermogensbeheerders;
  - Meegeven van CO₂-reductiedoelstellingen aan aangestelde vermogensbeheerders.

- Vergroten van beleggings- en maatschappelijke kansen door inzet van do good principes van het pensioenfonds, door:
  - Ons op te stellen als betrokken aandeelhouder;
  - Onze invloed als lange termijn aandeelhouder positief aan te wenden op de thema's klimaatverandering & solidariteit;
  - Bij voorkeur activiteiten te financieren die passen binnen de rendements- en risico-eisen van het fonds en bijdragen aan sociale- of klimaatoplossingen.

6 ESG-instrumenten

Voor de implementatie van het ESG-beleid zet het pensioenfonds de volgende instrumenten in:

1. **Het voeren van een uitsluitingsbeleid op ongewenst gedrag.** Hieronder vallen ondernemingen en landen die in de categorie van *meest grove en structurele schendingen* van internationale normen vallen. Door toepassing van dit beleid kunnen wij deze activiteiten niet financieren. Hiermee geven wij invulling aan het principe van do-no-harm en beheersen wij ESG-risico's;
2. **Het voeren van een uitsluitingsbeleid op ongewenste producten** waardoor wij deze producten niet kunnen financieren. Hiermee geven wij invulling aan het principe van do-no-harm en beheersen wij ESG-risico's;
3. **Het voeren van een betrokkenheidsbeleid** door als actief aandeelhouder ondernemingsbeleid te verduurzamen. Hierbij kunnen wij een stembeleid en een engagementbeleid inzetten om de lange termijn waardecreatie van ondernemingen, voor de maatschappij en daarmee lange termijn waardecreatie voor onze deelnemers te verhogen; We zetten ons betrokkenheidsbeleid in om invulling te kunnen geven aan onze do good principes;
4. **Het integreren van duurzaamheidsaspecten in de beleggingsbeslissing (ESG-integratie).** Dit kan zijn in de besluitvorming om specifieke vermogensbeheerders wel of niet aan te stellen, maar dit kan ook binnen het beleggingsproces van de vermogensbeheerder plaatsvinden. Wij zetten ESG-integratie in om beleggingsrisico's te beheersen;
5. **Het onderzoeken en mogelijk inzetten van impactbeleggen mogelijkheden.** Hiermee streven we naast een goed financieel rendement ook een klimaatdoelstelling na. Met impactbeleggen kunnen we, naast een financieel rendement ook uiting geven aan de wens om maatschappelijk nuttige projecten te financieren.
6. **Het deelnemen aan collectieve rechtszaken (class actions).** Het pensioenfonds neemt deel aan class actions waarmee wordt geprobeerd de financiële schade voor het pensioenfonds, ontstaan door overtredingen van bedrijven, vergoed te krijgen. De deelname aan class actions dient tevens om de corporate governance in het algemeen te verbeteren.

6.1 Uitsluitingsbeleid: wij beleggen niet in activiteiten die we maatschappelijk onwenselijk vinden

Wij zetten een uitsluitingsbeleid in om maatschappelijk onwenselijk gedrag of maatschappelijk onwenselijke producten uit onze beleggingsportefeuille te weren. Het beleid is van toepassing op alle beleggingscategorieën en is toepasbaar op alle discretionaire mandaten. Alle ondernemingen en landen die niet voldoen aan onze normatieve ondergrens sluiten wij uit van het beleggingsuniversum. Dat betekent dat de vermogensbeheerders die wij aanstellen niet in deze ondernemingen mogen beleggen. Het is niet mogelijk om ons eigen uitsluitingsbeleid één-op-één toe te passen op beleggingen in beleggingsfondsen. Echter, bij de selectie van een beleggingsfonds wordt het ESG-beleid van de beheerder en/of de ESG-strategie binnen het beleggingsfonds meegewogen in het selectietraject.

Wij sluiten uit op basis van de volgende criteria:

- Ondernemingen die betrokken zijn bij de productie van **controversiële wapens**, waaronder clustermunities, anti-persoonsmijnen, nucleaire wapens;
- Ondernemingen die de in de meest grove en structurele schendingscategorie vallen van **Global Compact principes**, **OESO-richtlijnen** voor Multinationale Ondernemingen of de **UNGPs**;
- Ondernemingen die onvoldoende open staan voor een structurele dialoog binnen het engagementprogramma;
- Onderneming die betrokken zijn bij de productie van tabak;
- Mijnbouwondernemingen die actief zijn in de mijnbouw van thermische kolen;
- Ondernemingen die betrokken zijn bij de winning van olie of gas uit schaliesteenlagen of bij olieboringen in de poolgebieden ("artic drilling");
- Landen waartegen een **wapenembargo** is uitgevaardigd en (staats)ondernemingen die gesanctioneerd zijn.

Bij het screenen van onze beleggingsportefeuille wordt een (potentiële) negatieve impact op samenleving en milieu geïdentificeerd. Daarbij wordt de meest ernstige negatieve impact geprioriteerd op basis van ernst, schaal, onomkeerbaarheid en tevens wordt de mate van waarschijnlijkheid meegewogen. Het due diligence onderzoek wordt uitgevoerd en geïmplementeerd door de fiduciair beheerder in samenwerking met een gespecialiseerd onderzoeksbureau. Ondernemingen die volgens deze analyses vallen in de categorie van meest grove en structurele schendingen en daarmee met de meest ernstige negatieve impact, sluiten wij op voorhand uit van het beleggingsuniversum. Dat betekent dat de door ons aangestelde vermogensbeheerders niet in deze ondernemingen mogen beleggen. Wij publiceren onze uitsluitingslijst. Voor ondernemingen die niet in de hoogste schendingscategorie vallen zetten wij ons betrokkenheidsbeleid in.

De uitsluitingen worden op kwartaalbasis geactualiseerd en jaarlijks in het ESG-jaarverslag gepubliceerd.

6.2 Betrokkenheidsbeleid: wij sporen ondernemingen aan tot duurzame activiteiten via engagement- en stembeleid

Wanneer wij beleggen in aandelen of obligaties van ondernemingen stellen wij ons actief en betrokken op. De wijze waarop wij dit doen is onderstaand beschreven in wat wij noemen het *betrokkenheidsbeleid*. Dit valt uiteen in het engagementbeleid en het stembeleid.

6.2.1 Engagementbeleid: door aangaan van dialoog sporen wij ondernemingen aan tot duurzamer beleid

Wij vinden het belangrijk om als pensioenfonds de dialoog aan te gaan (engagement) met ondernemingen waarin wij beleggen, met als doel een positieve gedragsverandering te realiseren bij de onderneming. Engagement is dan ook een centraal instrument binnen ons beleid. Wij passen het engagementbeleid toe op een selectie van ondernemingen waar wij in de aandelen of de bedrijfsleningenportefeuilles in beleggen of zouden kunnen beleggen.

Do-no-harm

Het pensioenfonds wil de thema's van de OESO-richtlijnen via een dialoogprogramma centraal stellen, met specifieke aandacht voor hoog-risico sectoren en thema's. Wanneer de screening van onze beleggingsportefeuille aantoont dat ondernemingen principes op deze terreinen schenden of dreigen te schenden zullen wij een dialoog opstarten, met als doel de gedragsschending op te heffen. Wij hebben hierbij oog voor de rol van de onderneming in het remediëren van de schendingen door herstel en/of verhaal mogelijk te maken. Op deze manier beheersen wij financiële, maatschappelijke en reputatierisico's van onwenselijk ondernemingsgedrag.

Wij gaan in gesprek met bedrijven waar wij een negatieve impact hebben geïdentificeerd op basis van de screening. Voor de dialoog hanteren wij de volgende doelstellingen:

- De negatieve impact moet worden beëindigd;
- De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;
- De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;
- De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen.

Wanneer blijkt dat de onderneming onvoldoende open staat voor de dialoog of binnen een tijdsbestek van 3 jaar onvoldoende voortgang laat zien, zal het pensioenfonds op aandeelhoudersvergaderingen tegen de herbenoeming van bestuurders stemmen. Daarnaast kan het pensioenfonds besluiten om de onderneming toe te voegen aan de uitsluitingslijst wanneer deze onvoldoende open staat voor een structurele dialoog.

Do good

Ook zet het pensioenfonds het engagementbeleid in op het thema solidariteit en het thema klimaatverandering, om op deze manier met de onderneming in gesprek te gaan over het gebruik van betere standaarden binnen de sector op deze thema's. Solidariteit in het bedrijfsleven hangt samen met gelijke carrièrekansen voor iedereen, met gelijke beloning

voor hetzelfde werk, en met scholingsmogelijkheden. Een ander belangrijk solidariteits-thema is weerbaarheid. Arbeidskrachten die in een staat van ‘moderne slavernij’ hun werkzaamheden moeten uitvoeren, wordt de weerbaarheid ontnomen. Ten slotte biedt de energietransitie veel positieve duurzame mogelijkheden, maar voor de productie van zonnepanelen, windturbines en elektrische voertuigen zijn specifieke grondstoffen nodig waarbij negatieve impact op mens en milieu kan plaatshebben.

Teneinde een positieve bijdrage te leveren aan deze thema’s participeert POB voor de duur van 3 jaar in een thematisch engagementprogramma dat bestaat uit de volgende thema’s:

1. Menselijk kapitaal en de toekomst van werk

Dit thema richt zich op bedrijven in de industriële, financiële en mediasectoren. POB moedigt een proactieve benadering van menselijk kapitaalbeheer aan voor het aannemen, ontwikkelen en behouden van talent bij en door ondernemingen. We promoten ook de ontwikkeling van strategieën voor diversiteit, gelijkheid en inclusie, en programma's voor inclusieve bedrijfsculturen.

2. Moderne Slavernij

Dwargarbeid, ook wel moderne slavernij genoemd, is een mondiale crisis omdat het in elk land voorkomt, maar het is ook stille crisis omdat slachtoffers vaak geen stem hebben of niet worden gehoord. Bedrijven, specifiek die in de textiel- en bouwsectoren, nemen niet altijd voldoende actie om het probleem van aan te pakken. Binnen dit thema wordt met een selectie van ondernemingen een structurele dialoog over dit thema gevoerd.

3. Verantwoorde Cleantech

Echt duurzame producten kennen duurzame waardeketens. Om de overgang naar een energie-neutrale economie wereldwijd succesvol te laten zijn, moet de overgang sociaal rechtvaardig zijn en moet de economie circulair worden. Dit thema richt zich zowel op de ecologische als sociale implicaties van de groei van elektrische voertuigen, windturbines en zonnepanelen sector. Hierbij richt de dialoog zich op bestuur, bedrijfsvoering, het management van de toeleveringsketen, circulariteit en stakeholderbetrokkenheid.

6.2.2 *Stembeleid: wij beschermen financiële en maatschappelijke waarde door gebruik van ons stemrecht*

Het stembeleid is erop gericht om onze stemrechten die aandeelhouderschap met zich meebrengt actief in te zetten. Hiermee beschermen we de financiële belangen van het pensioenfonds en onze deelnemers. Wij kunnen ons eigen stembeleid inzetten voor de discretionaire aandelenmandaten. Daarnaast zetten wij ons stembeleid in voor de vastgoedfondsen waarin we beleggen. Voor aandelenbeleggingen via beleggingsfondsen, zoals onze opkomende markten beleggingen, geldt dat niet ons eigen beleid toepasbaar is, maar dat de vermogensbeheerder een eigen stembeleid toepast. Het pensioenfonds tracht bij de aanstelling van nieuwe fondsbeheerders contractueel te verankeren dat zij hun invloed als aandeelhouder aanwenden om de gevolgen van negatieve impact van activiteiten te voorkomen, mitigeren en herstellen en/of verhaal te bieden.

Het stembeleid richt zich grotendeels op *goed bestuur* thema’s, waaronder de benoeming van bestuurders, beloningsbeleid, fusies & overnames, uitgifte van nieuw aandelenkapitaal en goedkeuring van de jaarrekening. Binnen deze thema’s legt het pensioenfonds extra nadruk op diversiteit van bestuur en gelijke kansen voor iedereen. Daarnaast is er in toenemende mate de mogelijkheid om over (elementen) van het duurzaamheidsbeleid van de onderneming te stemmen. Veelal betreft dit agendapunten die door andere aandeelhouders zijn ingebracht en zich richten op sociale-, milieu- of klimaat thema’s. Wij hebben dan ook extra aandacht voor deze categorie agendapunten, specifiek op klimaatverandering, solidariteit en thema’s van de OESO-richtlijnen en UNGPs. Het stembeleid van het pensioenfonds is zoveel mogelijk in lijn met nationale en internationale Corporate Governance codes & richtlijnen.

Voor de uitvoering van het stembeleid hanteren wij stemrichtlijnen. Wij rapporteren doorlopend op de website over de steminleg per aandeelhoudersvergadering en jaarlijks achteraf over het stemgedrag in het ESG-jaarverslag.

Link voor: [stemrichtlijnen](#)

Link voor: [steminleg per aandeelhoudersvergadering](#)

Link voor: [stemmen in ESG-jaarverslag](#)

6.3 ESG-integratie: wij beoordelen onderneming op duurzaamheidskenmerken, waaronder CO₂-uitstoot

Het pensioenfonds heeft de overtuiging dat ESG-integratie op langere termijn zorgt voor een betere risico-rendement verhouding van onze beleggingen. Vanuit deze gedachte, en waar toepasbaar gezien de beleggingsstrategie, passen de vermogensbeheerders van onze beleggingsportefeuille ESG-integratie toe. De wijze waarop dit gebeurt kan verschillen per vermogensbeheerder. In 2021 heeft het fonds een eerste stap gezet door ervoor te kiezen de discretionaire aandelenportefeuille te laten beheren in lijn met de CO₂-reductiedoelen van het Akkoord van Parijs. Dit betekent dat POB actief en doorlopend stuurt op de CO₂-emissies van deze portefeuille en deze door de tijd heen steeds verder verlaagt. Hierdoor zijn de beleggingen voorbereid op de energietransitie. POB heeft de volgende doelstelling op de korte, middel-lange en lange termijn geformuleerd ten aanzien van deze strategie.

Tijd	Klimaatdoelstelling POB
Klimaatstrategie	Het bereiken van Net-Zero emissies in 2050 voor alle strategieën die blootstelling hebben naar ondernemingen, conform de doelen van het Akkoord van Parijs
Doelstelling 2022	>30% CO ₂ -reductie voor de aandelenportefeuille (ontwikkelde markten)
Doelstelling 2023	>30% CO ₂ -reductie voor aandelenportefeuille (ontwikkelde en opkomende markten) Jaarlijkse decarbonisatie van ten minste 7% tot 2050 Onderzoek naar mogelijkheden >30% CO ₂ -reductie voor bedrijfsobligatieportefeuille
Doelstelling 2030	50% CO ₂ -reductie
Doelstelling 2050	Netto-nul emissies in beleggingsportefeuille

6.4 Impactinvesteringen: wij beleggen in kansen die de energietransitie biedt

Als pensioenfonds financieren wij bedrijfsactiviteiten, hierbij streven wij een financieel rendement na bij een acceptabel risiconiveau. Binnen ons beleggingsbeleid kunnen wij impact beleggen. Hierbij zoeken wij naar mogelijkheden, met inachtneming van acceptabele risico-rendement kenmerken, rond het thema klimaatverandering en de energietransitie. Wij streven een structurele blootstelling na naar (klimaat) impactbeleggingen. In het beleggingsplan voor 2022 heeft het fonds daarom een streefallocatie naar groene obligaties opgenomen van 5% van de beleggingsportefeuille. Groene obligaties zijn bedrijfs- of staatsleningen, waarvan de opbrengst enkel kan worden gebruikt om projecten te financieren die bijdragen aan de energietransitie. Het is de doelstelling om de blootstelling in 2022 te realiseren. In het ESG-jaarverslag zal het fonds verslag doen van de realisatie van deze doelen, en de klimaatimpact die mede door onze financiering is gerealiseerd.

Vanuit de Europese Unie zijn per 1 januari 2022 regels opgesteld aan de hand waarvan kan worden bepaald in hoeverre een belegging echt duurzaam is. Deze zogenaamde *EU Environmental Taxonomy* (EUT) kan de komende jaren een mogelijke standaard worden om het duurzaamheidsgehalte van groene obligaties aan te toetsen. Bij de selectie van dit product zal POB de mate waarin deze beleggingen al dan niet in lijn zijn met de EUT expliciet meewegen.

7 Transparantie en verantwoording

7.1 ESG Jaarverslag

Wij leggen verantwoording af over de implementatie en uitvoering van ons beleid aan onze deelnemers. Dit doen we door ten minste eens per jaar verslag te doen van de uitvoering van ons ESG-beleid, inclusief ons betrokkenheidsbeleid. Hierin presenteren wij ten minste de uitvoering van het uitsluitingsbeleid, het stembeleid en het engagementbeleid. Daarnaast willen wij transparant zijn over de CO₂-footprint van onze aandelenportefeuille door deze jaarlijks te publiceren.

7.2 Onze contracten met vermogensbeheerders

Wij hebben beleggingsoplossingen geselecteerd die passen bij de lange termijn uitgangspunten van ons beleggingsbeleid, zoals bepaald op basis van een ALM studie (in onze ABTN is dit nader beschreven). Dit uit zich onder andere in de beleggingsdoelstelling en benchmark van de beleggingsfondsen en -mandaten.

Wij houden bij de selectie van (nieuwe) vermogensbeheerders integraal rekening met de wijze waarop de beheerder financiële en niet-financiële (ESG) prestaties en risico's meeneemt, en hoe het stem- en dialoogbeleid is ingevuld. Dit is soms, maar niet in alle gevallen, onderdeel van de overeenkomst met de vermogensbeheerder.

De door ons aangestelde aandelenmanagers evalueren wij formeel eens in de drie jaar. Hierbij beoordelen wij de behaalde rendementen (absoluut en ten opzichte van de benchmark), de kosten (inclusief transactiekosten), de beleggingsstijl en omloopsnelheid van de portefeuille en andere relevante factoren.

Ieder kwartaal ontvangen wij een rapportage per manager van onze fiduciair beheerder. Indien er op basis van actuele tussentijdse ontwikkelingen bij de vermogensbeheerder aanleiding is voor een tussentijdse evaluatie zullen wij dit doen. De afgesloten contracten met vermogensbeheerders kennen een onbepaalde looptijd. De contracten kunnen te allen tijde met inachtneming van de overeengekomen opzegtermijn worden ontbonden.

8 Monitoring en evaluatie van beleid

Het Bestuur monitort de uitvoering van het eigen ESG-beleid en dat van de aangestelde vermogensbeheerders jaarlijks en evalueert het eigen ESG-beleid ten minste eens in de drie jaar, maar vaker wanneer hiertoe eerder aanleiding is. Dit kan zijn vanwege nieuwe inzichten rondom ESG-risico's in verband met de klimaatverandering, het gebruik van hulpbronnen en het milieu, sociale risico's en risico's in verband met de waardevermindering van activa als gevolg van veranderende regelgeving. Ook kan dit volgen uit nieuwe deelnemers- of bestuursvoorkeuren ten aanzien van maatschappelijke kwesties.

8.1 Monitoring

Wij monitoren de door ons aangestelde vermogensbeheerders en de wijze waarom zij het ESG-beleid uitvoeren. Altis, onze manager selectie dienstverlener, speelt hierin een faciliterende rol. Om een goed monitoringsproces mogelijk te maken vragen wij van de aangestelde vermogensbeheerders ten minste jaarlijks een rapportage over de uitvoering van het ESG-beleid. Hierin vragen wij indien mogelijk een toelichting op:

- De gebruikte methode om potentiële en daadwerkelijke negatieve ESG-impact te identificeren;
- De in de portefeuille aanwezige en potentiële negatieve geïdentificeerde ESG-impact;
- De uitgesloten ondernemingen/landen;
- Het engagementprogramma/stembeleid: ondernemingen, doelstellingen, voortgang, resultaten en vervolg beslissingen.

8.2 Evaluatie

Wij evalueren ons ESG-beleid op de volgende criteria:

- Zijn de overtuigingen en visie nog actueel;
- Wordt voldaan aan bestaande en te verwachten regelgeving;
- Wordt het beleid goed en efficiënt uitgevoerd;
- Draagt uitvoering van beleid bij aan de beleidsdoelstellingen.

Hierbij is van belang dat uit de evaluatie blijkt in hoeverre de uitkomsten effectief zijn en moeten leiden tot bijstelling van het beleid. Dit ESG-beleid is voor een periode van vijf jaar vastgesteld en wordt tussentijds geëvalueerd, ten minste na drie jaar, maar eerder indien nodig.

Bijlage 1

De tien principes van het Global Compact

Het VN Global Compact verlangt van bedrijven dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anticorruptie omarmen, ondersteunen en uitoefenen. Bedrijven die het VN Global Compact initiatief onderschrijven, verbinden zich ertoe de onderstaande doelstellingen en waarden te steunen bij het uitvoeren van hun activiteiten:

Mensenrechten

1e principe: Bedrijven dienen binnen de eigen invloedssfeer de internationaal vastgelegde mensenrechten te ondersteunen en te respecteren; en

2e principe: ervoor te zorgen dat zij niet medeplichtig zijn aan schendingen van de mensenrechten.

Arbeidsnormen

3e principe: Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen te handhaven;

4e principe: alle vormen van verplichte en gedwongen arbeid te elimineren;

5e principe: zich in te spannen voor de effectieve afschaffing van kinderarbeid; en

6e principe: discriminatie met betrekking tot werk en beroep te bestrijden.

Milieu

7e principe: Bedrijven dienen het voorzichtigheidsbeginsel te hanteren met betrekking tot milieukwesties;

8e principe: initiatieven te ondernemen om grotere verantwoordelijkheid op milieugebied te bevorderen; en

9e principe: de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.

Anticorruptie

10e principe: Bedrijven dienen alle vormen van corruptie, inclusief afpersing en omkoping, tegen te gaan.

De principes van het Global Compact zijn gebaseerd op internationale verdragen, onder andere afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens, de verklaring van de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) inzake de fundamentele arbeidsrechten, en van de verklaring van Rio met betrekking tot milieu en ontwikkeling.